

Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava o Inicijativi REKOM

Beograd, Srbija

15. juli 2008.

Ove konsultacije predstavljale su prvi pripremni sastanak sa udruženjima žrtava u Beogradu, kada je učesnicima predstavljena Izjava o pristupanju Koaliciji za osnivanje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima [REKOM], koja će ubuduće voditi proces konsultacija. Prikazan je video zapis sa regionalnih konsultacija u Podgorici 9. maja 2008 na kojima je ozvaničena inicijativa za osnivanje REKOM. Skupu je prisustvovalo 16 predstavnika udruženja žrtava i pet posmatrača, a uvodna izlaganja dali su Nataša Kandić (Fond za humanitarno pravo, Srbija) i Lidija Škaro (Međunarodna komisija za nestala lica, BiH).

Podržana je inicijativa za osnivanje regionalne komisije i ocenjeno da će ona najviše pomoći žrtvama.

Pozdravljam inicijativu za osnivanje Regionalne komisije. Želim da se što pre osnuje i da to krene, da se konkretne stvari urade i da se nešto učini u što kraćem roku. (Olgica Božanić, Udruženje porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

U potpunosti podržavam akciju ove Komisije, da na prostoru bivše SFRJ se konačno sazna istina o svim žrtvama bez obzira na veru i naciju i odgovornost svih onih koji su doprineli tom stradanju, bez obzira na veru i naciju. Ja garantujem životom da će mnogi u Srbiji i da kritikuju ovu ideju ili ovu inicijativu, međutim kad mi stanemo iza te Komisije, neće imati potrebe da niko u Srbiji podiže glas jer niko nije izgubio sem naših porodica. Garantujem da ćemo na teritorije Srbije i Crne Gore mi prikupiti minimum 400.000 potpisa za tu Komisiju. (Simo Spasić, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Ja upravo u ovom sada zalaganju za osnivanje Regionalne komisije vidim tu neku trajniju komunikaciju, povezanost udruženja i žrtava iz bivše Jugoslavije i čini mi se da se u praksi to regionalno povezivanje, zajedničko traganje za nestalim, pokazuje kao potreba. Ni jedna druga konsultacija, ni jedan drugi skup, bilo da je reč o novinarima, organizacijama za ljudska prava, mladima, umetnicima, piscima, nije bio toliko jasan i toliko pun podrške za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i razjašnjenjem sudbine nestalih kao što su bile konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Jednoglasno smo svi podržali osnivanje ove Regionalne komisije, svemu onome što će učiniti na rasvetljavanju zločina, na privođenju zločinaca pred sud pravde, sve to nama porodicama žrtava odgovara i u potpuno podržavamo sve to. (Milorad Trifunović, Udruženje porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji, Srbija-kancelarija u severnoj Mitrovici/Mitrovicë, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Smatram, da jedino ta Regionalna komisija može da dođe do ogromnog broja dokumenata o kojima svi mi dosta toga ovde danas iznosimo i tražimo, a nismo bili u mogućnosti da dođemo do tih informacija i do te dokumentacije. (Negovan Mavrić, Udruženje porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji, Srbija, kancelarija u Velikoj Hoči/Hočë e Madhe, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Potrebno je pripremiti mehanizme za uticanje na vlade u regionu da prihvate osnivanje Komisije. Mora se definisati i kakav će odnos Komisija imati sa institucijama.

Mislim da je to veoma dobra inicijativa i mislim da taj regionalni pristup može da rezultate, međutim moramo biti svesni u kakvom vremenu živimo i moramo biti svesni toga da su kod mnogih vlada u regionu i dalje nacionalni interesi iznad vladavine prava. Ja ne znam koliko vi predviđate sa kakvim ćete se problemima sresti u budućnosti ali isto tako unapred treba pripremiti mehanizme na koji način ćemo uticati na vlade koje jednostavno neće prihvatiti Komisiju kao neku organizaciju koja je stvarno tu da bi rešila, odnosno utvrdila činjenice. (Srđan Popović, Fraktal, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Mi imamo na ovom prostoru dosta toga nerješenog, a nije riješeno zato što ni dan danas ne postoji politička volja i naše uporište upravo u tom pravcu mora ići uvažavajući sve pozitivne inicijative. (...) Zašto ide sporo? Zbog nepostojanja političke volje i zbog velikog uticaja Vlade. Pa onda se nameće pitanje (...) kakav ćemo graditi odnos između nove ove Komisije, sigurno je da se sa njom mora usko sarađivati sa svim institucijama koje raspolažu sa određenim podacima. (Čedomir Marić, Udruženje porodica poginulih i nestalih lica u Krajini, u Hrvatskoj, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Kriterijumi za članove Komisije moraju biti jasno definisani. Njeni članovi moraju biti hrabri ljudi, sposobni da se suprotstave svima koji pokušaju da ih opstruiraju u radu.

Kriterijume za ljude koji će raditi u samoj Komisiji, to je veoma bitno definisati, da li će to biti pravnici ili će to biti ljudi koji imaju iskustva u dosadašnjem radu u asocijacijama kidnapovanih i ubijenih. (Srđan Popović, Fraktal, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Tu [u komisiji] moraju biti jaki ljudi, ljudi koji će imati smelosti da se suprotstave svim tim silama u tražnju prava za nas koji smo žrtve zločina, zločinaca i da dođu do arhiva, njihovih arhiva.(...) Vojnici su snimali, njihovi komandanti, ne znam ko, video kamerom, snimali su aparatima, oni imaju kompletne arhive o svim ljudima koji su dole nađeni mrtvi. I garantujem da te arhive oni imaju u svojim zemljama jer su ih odneli tamo i šta sada čine i šta će činiti to samo oni znaju. (Milorad Trifunović, Udruženje porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji, Srbija, kancelarija u severnoj Mitrovici/Mitrovicë, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Potrebno je što pre započeti rešavanje problema nestalih lica jer svedoci i članovi porodica otetih polako umiru.

Neophodno je što pre započeti rešavanje problema nestalih lica. Svi smo stekli takav utisak da ovaj naš problem nekako ide u nedogled i da što duže traje to mnogima odgovara. Znate, ljudi umiru, mi starimo, nemoguće je da se u trećem milenijumu ovaj naš problem ne reši za vrlo kratko vreme i u vrlo kratkom roku. (Olgica Božanić, Udruženje porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Izraženi su oprečni stavovi oko toga da li regionalna komisija treba da sarađuje s učesnicima ratova.

Oko rada ove Komisije ne smeju biti uključeni veterani, jer je to loše odjeknulo među porodicama. Ja znam da ste vi rekli pa oni nisu činili zločine. Niko nema dokaza da li je neko činio ili nije činio bez suđenja. (...) Odgovorno tvrdim da ta Komisija ne može da zaživi, ne može da prikupi te potpise pogotovo u Srbiji i Crnoj Gori ako se ne eliminišu veterani rata. (Simo Spasić, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Među njima je bilo ljudi koji nisu noćima spavali i mučila ih je mora što su bili silom naterani, gdje su morali da učestvuju u ratnim zločinima. Ne svojom voljom nego silom i prinudom države i pravnog sistema, tako da ja razumijem emocije ali logika stvari kaže da se ne možemo lišiti dragocijenih podataka ljude koji su direktno učestvovali u paljenju kuća u kojima su bile na stotine nevinih žrtava. (Dragan Sekulović, Centar za komunikaciju Pravda - Udruženje izbeglih i prognanih iz Hrvatske Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Komisija će utvrđivanjem činjenica pomoći da se zaštiti nova generacija i da se sa njih skine teret prošlosti.

Oni su nama u tome ratu, izazivajući taj rat, oni su nama uzeli živote. Nisu ovima mladima, i mi ćemo otkrivajući to ko je počeo rat i ko nam je uzeo živote i ko nam je pobio sinove, majke i sve ostale, mi ćemo doći do toga da zaštitimo ove mlade koji stvarno ne trebaju da su opterećeni od toga. (Dragan Pjevač, Udruženje porodica poginulih i nestalih lica u Krajini, u Hrvatskoj, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i žrtvama, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Neophodno je osnovati tim za odnose sa javnošću da bi do javnosti doprla istina o žrtvama. Nalazi Komisije se mogu prezentovati adekvatnom skupštinskom odboru.

Posebno naglašavam, organizovati odsek za odnose sa javnošću, jedan kreativan snažan tim i po kalendaru događaja objavljivati istinu o žrtvama i počinocima. Molim vas, mi smo ovde... pričamo samo sebi meni se čini. Mora javnost biti svaki put obaveštena o ovome što mi radimo i prikazati makar jednu priču iz ove naše. I sledeće, ne znam, pravници neka ovo objasne molim vas, sve prezentirati nekom skupštinskom odboru. (Žanka Stojanović, Roditelji u crnom, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Komisija treba da formira tim za nalaženje svedoka.

Formirati komisiju za pronalaženje svedoka. Hoće da pričaju. Zna, kada se nađete sa mnogima, ja sam imala slučaj sa dvojicom momaka iz Kraljeva da ispričaju šta su doživeli i danas mirno ne spavaju zato što su se nalazili tamo gde nisu trebali da se nađu. (Žanka Stojanović, Roditelji u crnom, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Pomirenja između naroda u regionu ne može biti dok sve žrtve ne dobiju isto zadovoljenje u pravdi.

Odgovornim po komandnoj odgovornosti, neposrednim počinocima ratnih zločina sudiće se pred Međunarodnim krivičnim tribunalom, odnosno Haškim tribunalom, međunarodnim sudskim većima na Kosovu, Sudom Bosne i Hercegovine i nacionalnim sudovima u Srbiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori. (...) Za razliku od hrvatskih žrtava, bošnjačkih, muslimanskih i albanskih, malo im je lakše jer su svi oni za koje su te porodice s pravom smatrale da su odgovorni, po komandnoj odgovornosti, od najmanje kapetana, pa do svih generala srpske nacionalnosti i čak državni su ili bili u Hagu ili su i dan danas, a mnogi su pod zemljom. E sada, u ime porodica stradalih Srba, Roma, Goranaca, Turaka ili Albanaca koji su u evidenciji našeg udruženja, odgovorno tvrdim, niko ne može da pomisli o nekom pomirenju, o nekom oprostima kako se kaže, nekom suživotu i daljem životu dok i porodice žrtava [srpske nacionalnosti] ne budu isto tretirane. (Simo Spasić, Udruženje porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Udruženja žrtava mogu mnogo da pomognu radu Komisije prikupljanjem informacija i svedočenja o zločinima. Potrebno je pomoći im u tome opremom i obukom.

Pošto mi imamo dosta dokumenata, ali udruženja nisu dovoljno osposobljena, možda može da se pomogne udruženju da prikupi što kvalitetnije informacije. Da se malo, kako da kažem, obučimo ili da to bude što mi posjedujemo priznato na sudu ili da bude validan dokument, kvalitetan i da bude od koristi. Znači najbolje što udruženja mogu da pomognu toj Komisiji, dok to sve ne zaživi jer je problem izumiranja, i dosta porodica stalno ponavlja jednu te istu priču i više nema snage da ponovo ponavlja, pa onda kad već jednom dođe da to ispriča, da to već bude dokumentovano i zabeleženo jer jedino tako znamo da to ostaje trajno. (Dragana Đukić, Udruženje porodica poginulih i nestalih lica u Krajini, u Hrvatskoj, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Pričalo se o ljudima koji su sada na slobodi, a koji su počinili ratne zločine a nisu osuđeni u dovoljnoj meri, tako se čini. Procesi će biti završeni ukoliko mi dignemo ruke od toga. Velika snaga ovog procesa upravo leži u vašim organizacijama, u organizacijama koje vi predstavljate. Vi ste ti koji možete da završite proces do kraja. (Aleksandar Stojanović, Centar za razvoj civilnog društva, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Potrebno je jasno definisati kojim zločinima će se baviti Komisija.

Da li su zločini kidnapovanje, ubijanje, vađenje organa što je nesporno, da li su ratni zločini i ukidanje prava na dom, ukidanje prava na slobodu kretanja, ukidanje prava na statusna prava, ukidanje prava na privatnu imovinu kao neprikosnoveni. Ja bih sugerirao da iskristaliziramo što je moguće bolje, da vidimo u kom obimu, koja kvaliteta ratnih zločina nas može najviše zanimati, odnosno gdje se možemo usredsrediti ili fokusirati se preciznije. (Dragan Sekulović, Centar za komunikaciju Pravda - Udruženje izbeglih i prognanih iz Hrvatske, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Potrebno je promovisati Komisiju u javnosti što je pre moguće. Tražiti podršku međunarodne zajednice za njeno osnivanje.

Sa Komisijom [predstavljanjem] da se ide odmah. Moramo joj trasirati put, moramo doći do nje, moramo pripremiti javnost da kaže 'treba nam'. Ne možemo sada izaći jer nam treba vlada, jedna, druga, treća, mi moramo ići čvrsto i uporno jedno po jedno. (Dragan Pjevač, Udruženje porodica poginulih i nestalih lica u Krajini, u Hrvatskoj, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Znači moramo Komisiju što pre oformiti, mora Komisija imati podršku i Evropske zajednice i Evropskog parlamenta i Saveta bezbednosti i Ujedinjenih nacija. Ako to nema, ta Komisija neće imati nikakvog uticaja, neće imati moći da radi. (Milorad Trifunović, Udruženje porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji, Srbija – kancelarija u severnoj Mitrovici-Mitrovicë, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)

Potrebno je pripremiti dokumentarni film o svim žrtvama u regionu.

Predlažem da se pripremi jedan dokumentarac koji će objediniti sve žrtve u regionu, da po jedan predstavnik porodica žrtva govori, a da se potkrepi video snimkom sa terena, sa područja o kome govori. Da se taj dokumentarac prezentuje na svim televizijskim stanicama kako bi javnost znala šta nam je cilj. (Olgica Božanić, Udruženje porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Beograd, Srbija, 15. juli 2008.)